

Előfizetési ár: egész évre 12 frt. félévre 6 frt. negyedévre 3 frt. Beiratási díj: 6-hasdos petit-sor 5 kr., bélyegdíj minden beiratásért 30 kr. — A „nyílt-tér”-ben 4-hasdos petit-sor 20 kr.

Megjelennek minden kedden, csütörtökön és szombaton.

Az előfizetési pénznek s a lap kezelését illető minden tárgyak a kiadó-hivatalhoz (Első magyar egyesületi könyvnyomda, 3 korona-utca, 18. sz. a.) intézendők. — Bérmentetlen levelek el nem fogadotnak.

Pest, november 10.

Sokkal többször hozatott nevem a Független lapokkal kapcsolatba, s felemlített még a napokban is, hogyszem titok tárgya lehetne.

De előttem egész életemben egy maxima állott életszabály gyanánt:

Vagy távol tartani magamat minden érintkezéstől, vagy, ha érdekelve vagyok, soha sem restelni nevem felemlítését.

Gróf Széchenyi iskolájából kerülve ki tanultam hinni az eszmék jövőjében s jól tudom, hogy kell találkozni embereknek, kik eltekintenek a mai nap tapsaitól, hogy a holnapi nap eredményeiben elégtételt nyerjenek.

Az uttörők szerepe mindig háladatlan De Isten akarta úgy, hogy találkozzék emberfia, kinek épen ebben telik kedve, s ha ezt teljes öntudattal teszi, ha lemond a nyom követő elismerés s az utilitás jutalmáról a jövő fejében, kinek lehet kifogása ellene?

Ezen fátumszerű hivatásomat követtem 1848-ban és 1849-ben, mint határozott békepárti.

Bár ne igazolt volna a következtetés oly borzasztóan!

Ezen uton léptem 1863-ban a kibékülési eszmék fejtegetéseivel fel.

Van-e okom az eredmények után pirulni azokért, miket akkor elmondottam?

Az eszmék embere keresen jutalmat a reményben, ne az élvezetben. A ki a perczen él, ám az élvezzen, teljes joga van hozzá.

En ex professo sem politikus, sem író nem vagyok, de vagyok mindkettő, mihelyt kedvem tartja, s kedvem mindannyiszor meg van, mihelyt valamely fáradságra méltó eredményt megragadja s lelkemet eltölti.

És az ügy, mely előttem szent s küzdelemre méltó, annál inkább ragad meg, minél kevesebb bátorságot látok külső okok miatt azt felkarolni.

Ily ügy volt előttem a katolikus kérdés hazánkban, melynek megoldása napjainkra szállt.

Felszólítottam közreműködni, s én kezdet adtam.

Felfogom a kérdést horderejének nagyszerűségében; felfogom a nehézségeket szövevényeinek tömkelegében. De épen ez, mi csábított.

Láttam a szokásos tartózkodás; fészkelődéseit. Láttam jobbról annyit aggályt mint balról idegenkedést, legtöbb részben közönyt és — hidegséget azügy iránt.

De a ki, midőn Ausztria egész történelmünkben leggyülöttebb volt az országban, ki mertem mondani:

Ausztria nélkül veszte vagyunk;

Most, midőn egész európai áramlás ellenkező irány felé sodorja az embereket, miért ne mondanám ki:

Ha szabad egyházat akarunk alkotni, egyesüljünk a papsággal s szervezzük magunkat.

És, mert a világiak közreműködése nélkül egyesülés nem történhetik, leveleimben buzdítottam azokat, kiket állásuknál s befolyásuknál fogva az ügynek megnyerni szükségesnek tartottam.

Naponként érkeznek a válaszok, kielégítőbbek mint remélhetém. Maig nem találkozott a világiak sorában, ki közreműködését melegen ne ígérte volna.

És ez nem csekély nyereségy.

Ez egy nagy horderejű mozgalom, mert az eszme, mely indította, ép s nagyszerű, mely buzdít és hódít, jelöl annak, hogy életrevaló s életre tör.

Az eszmét az idő teremti, a szükség érzete érleli. Mi sem az eszmét nem teremtetük, sem életre nem hitük. Ez érdem napjainkban a cultusminiszteré s a hercegprímásé.

De az eszme kimondva mindnyájunk tulajdonává lön, s hogy mi világiak is épen mi legyünk az eszme ápolói, erre a lendület épen nem a mi részünkről jött. Mi felfogtuk és ápoljuk s annak közösségébe vonjuk — ha tehetjük — az egész érdekelt közönség utolsó emberét.

De midőn ez uton megindultunk, két ellenség állott velünk szemközt: a közöny és a tartózkodás.

Ha sikerült leküzdeni az egyiket, eléállt a másik. E két ellenségünk konok magatartásáról meglepő dolgokat tudnánk mondani.

Nem akarunk keserűk lenni, de a most insinualók nem keveset tettek arra, hogy közpálya emberei közt egyedül a katolikus hallgasson hitével s neki egyedül kelessék erkölcsi bátorság vallani, hogy mi ő.

Mi történt Nagy-Váradon a világi katolikusok sorában, még tudósítva nem vagyunk; de bármi történt is, jobb, mint ha misem történt volna.

Ily ügynek halála a közöny. Életet, buzgalmat lehet szabályozni, a közönyt soha.

És ha még tegnap úgy álltunk, hogy a közöny miatt hallottunk méltó panaszt minden oldalról, fogunk-e ma már a buzgóság túlaradása miatt panaszt emelni?

Azt hiszszük-e, hogy hol milliók érdekeltségének felébresztéséről s működésük rendezéséről van szó, ez ellenmondások, tulzott igények, tulkapások, aberratiók, s surlódások nélkül alakulhat meg?

Csak a jogosság — s méltány követeléseinek sikerüljön jobbról s balról, fenn és lenn tulsulyt szerezni, meg van nyerve minden. Azt most érezni kell minden jóra való katolikusnak:

hogy egyesülve a két status — ha már így nevezük — s ösztönén vállaltva, végbeviszjük a nagy munkát bizonyosan;

hogy ha magunk kebelében tisztába jövünk is, csak egyesített erővel érünk célra a hatalomnál;

hogy megoszolva s magunk közt versengve nem várhatunk engedményt az államtól;

hogy együtt erősek, megoszolva gyengék vagyunk, és gondnokságra jutunk mint éretlenek;

hogy autonómia képes voltunknak bizonyítéka az egyetértés.

Ez a mi meggyőződésünk. De nem azoké is, kik az első hangos szóra, mit világi ajak kibocsát, már meghuzzák a vészharangot az egyház felett; kik okot keresnek ijedelmet s aggályt terjeszteni a felek között; kik hálózóversélő, intrikákról beszélnek nyilvános dolgokban; kik lealáznak azokat, kiknél hiedelmet keresnek.

Ezek szörjék a gyantát idegenkedés konkolyát közibünk. Ezeket kell kerülnünk az ügy szent érdekében. K. L.

A pécsi választás.

A törvényhozásbani képviseltetés a polgári jogok egyik legfontosbika.

A nép egyeteme ezen jogot a képviselő választásban gyakorolja.

Az 1848 ki törvények a választói jogra nézve a képességet meghatározták s telhetőleg biztosították a választókat, hogy ezen jog gyakorlatából ki ne rekesztessenek

Mit mondanánk már most, ha a hatalom a törvény által választásra jogosultakat gátolná jogaik

szabad gyakorlatában? ha a jogosultakat közvetve vagy közvetlenül kizárná a választásból? ha módokat találna, hogy kerület vagy város ne képviseltesse a törvényhozásban?

Mi egyéb pedig a Kossuth Lajos megválasztása, mint közvetett megakadályozása annak, hogy Pécs város az országgyűlésen képviselve legyen és hogy a kisebbség választói jogaikat érvényesíteni ne bírják.

Hogy Kossuth képviselői állást nem vállal, ezt tudja az ország. Ő ezt megírta, indokolta is. Visszautasította a váci választást, a pécsi választók tehát jól tudták, hogy választásuk eredménytelen.

S míg a többség emberei, kik bizonyosok voltak, hogy választásuk eredménytelen marad, csak magukat akarták képviselőtlenül hagyni, addig még csak hagyják, de ők egyszerűen Pécs városát s a kisebbség választóit sértették jogaikban, mert ezeket akadályozták, hogy törvényes legszentebb jogaikat érvényesíthessék.

S ez már jogsérelem, mi orvoslásra vár.

A törvény hiányait az élet mutatja ki. S ezen pécsi esetben a visszaélés oly esete jelentkezik, mire a törvény alkotásánál senki álmában sem gondolt.

Ki képzelhette, hogy találkozzék választó, ki e szent jogával játékokat üzzen?

Tegyük fel, hogy a pécsi választásra csak a minoritás választói jelennek meg. Ezek megválasztják a követet s az minden kérdésen fellül képviseli Pécs városát.

De tegyük fel már most, hogy a majoritás választáson konokul oly képviselőt — például gyermeket — kit a törvény zár ki ezen állásból.

A választó, ki nem jelenik meg, más jogát nem sérti, de a megjelölt választó, ki jogtalan választást tesz, mások jogát is sértette.

A törvényhozásnak tehát — mert eset van — gondoskodnia kell, hogy a jog, melylyel felruházta a népet, senki által megsemmisíthető ne legyen.

Ha már most a pécsi minoritás petícióját az országgyűlésnél, hogy orvoslja sérelmét, ignorálhatja ezt a törvényhozás?

Egy képviselő hiányzása magára kis baj, de már az nagy baj, ha a választók nagy száma megátalaltatik törvény adta jogának gyakorlatában.

Az orvoslást nem nehéz.

Szigorubbán ki kell jelenni, ki a választható?

ki bir az országban polgárjoggal? mikint szerzi s veszti el ezen jogot?

Azon választó, ki köztudomásra képtelennek adja szavazatát, meg nem jelentnek tekintessék.

Ez igénytelen véleményem. x.

TÁRCZA.

Tanulmányok a gymnasiumi ügy körül.

I.

A gymnasiumok célja és feladata.

Még csak két évizedtől e kérdésre: „mi a gymnasium?” ezen feleletet nyerhetjük volna: „A gymnasium oly intézet, melyben latinul tanulnak. A tanulmányok azon időben csak az 6-kor ismeretében alapultak, és a mivelődések nem volt más közge, mint a latin nyelv tudása; a többi tudomány meg nem képezett tananyagga. De uralkodó irány a szó alapertemében a hasznosság volt; mert a mivelőség és a szűkség iránya együvé forrt: tanulni kelle, hogy bizonyos ismeretek egyházi vagy állami hivatallására képesíthessenek. Azon időre tehát helyeseltető a gymnasium fennebbi határozata. Ezen hasznosság irány nyilatkozott is az akkori felfogásban: latinul azért kell tanulni, hogy a gymnasiumvégzett egyén a római Pandektákat, a Codexeket, a sz. Atyákat stb. használna olvasni és megérteni tudja. Az anyag (a test) tehát a lélek felett áll; ez annak csak eszköze volt a célhoz. A tudomány, mint olyan nem létezett, csak eszköz és nem cél, csak mesterség és nem szívet nemesítő, észt fejlesztő ismeretek lánczolatoss szerzeménye, képesítő, de nem képző volt az. A latin és görög nyelv, mint tudomány, különösen ez utóbbi nem volt szükséges, mert szerintök a lelket mivelni bármily tananyag, mint eszközön, lehetett; de hogy ehhez szólnassunk, tudnunk kell mindenek előtt, mit értünk miveltséggel? Ha ezt tudjuk, kereshetjük a tanulmányok.

Mit mond maga a nyelv a miveltség lényéről? Ha a görög azt a *paideia* szóval jelöli, úgy a gyermekek oly oktatását érteti alatta, mely öket közvetlen természeti állapotukból kivetkezteti; azzal tehát a miveltséggel nemleges (negatív) fogalma van feltüntetve: a gyermek ne maradjon olyan, amilyen. A latin *eruditio* szóban azon nézet van ki-

fejezve, hogy a gyermek mintegy képzetlen, alakatlan anyag, melynek képzést, alakot kell nyernie; az alak minőségéről mit sem mond e kifejezés: eruditio; a közelebbi meghatározás ellenben a humanitas fogalmában fekszik, mely szerint a mit veltség fogalma az embernek oly állapota gyanánt nyilvánul, melyben ó actu, tettleg és valóban az, ami, potentia, *divinitas*, a tehetség szerint lehet. Az ember emberré csak mivelés által lesz, melynek lényegét és nyilatkozatait ismét annak ellenkezőjén ismerhetjük fel. A német Bildung, alakítás, képzés, mivelés vagy miveltség fogalmakkal nem a test alakítására, mint inkább az ember nemesebb alkotásának, a léleknek, képzésére figyelmeztet minket. A magyar miveltség pedig szavában, a faragni, simítani, alakítani, finomítani alapfogalmakkal, nem-e arra mutat kiválólag, hogy mivelten embernek csak az nevezhető, kinek durvaságai, faragatlanságai lelki mivelés által eltávolították, mily természetesen érthető ez főleg csak a lélekre, mutatja az örök tapasztalás, mert rút ember is lehet mivelten, de nem minden szép embernek kell miveltennek is lennie.

A miveltség tehát önmagáért, nem másért. A mivelten csak önmagáról és legközelebbi környezetéről bir tudomással, és nem is érez magában szükségét, valamit nagyobb terjedelemben tudni; ő ártatlan, de az iszonyig önző; mi ezt korlátozott ságnak nevezük (tudni illik önmagára érte azt). Az ilyen ember tudja létét, de nincs sejtelve öszevűtségéről az egészszel; ő tetteleg magában pontosít öszevűt.

A miveltség ellenben nem hagyja az embert egyedüliségében, hanem az egyed öntudatát annak öntudatává növeszti, táglítja, mi az egész nemé és általa fölshabadjítja őt a valódi öntudatra, midőn önmagát a nemből és a nemet ismét önmagában ismeri föl. Az öntudat az általános embernek ismeretéből és a nem vívmányainak elsajátításából keletkezik. E szerint mondhatjuk, hogy: a miveltség az egyedi öntudatnak táglítása, terjesztése az általános öntudattá.

Miképen teljestül az öntudat ezen táglítása? A felelet rövid: az által, hogy az ember elsajátítja azon alapviszonyokat, melyekben ő mint ember létezik. (Alapviszony az emberbe az Isten által ipsa conditione nascendi adatott, nem önkényes áll-

pot). Az első alapviszony az emberi szellemé magában véve; ez csak legközelebb áll az emberhez de mivel az magában véve láthatlan és nyilvánulásánál testi közegre, igen csekély anyagra, tudni illik a nyelvre szorul; azért abban nyilatkozik a legtisztábban és a legszemléltetőbben. Itt azonban nem értetik a nyelv magában, mint tñnékeny lehet, hanem értetik annak termékei is, melyekben az legszebb és legnemesebb életét éli. — De az emberi szellem magánkívül a világgal is viszonyban áll, mely a természet országára és a történelem vidékére oszlik, a legfensőbb viszonya azonban az az Istenhez. —

E szerint tehát azon eszközök gyanánt, melyek az egyedi öntudat táglítását az általános emberhez leheztessítik, ajánlkozunk a nyelvtani oktatás termékeivel a természet s történelem-ismeret és a vallás.

De ezen általános meghatározásoknál nem szabad megállanunk, hanem az ebből keletkező anyagot meg kell választanunk, ha nem akarunk a gyakorlatiatlan Idealismus hibájába esni. Helelyen állítja Heiland, hogy a fensőbb taniutézetekben legbiztosabb mód minden lángeszű ifjúnak ölömenetelét lehetlenteni, a képzőanyagok sokoldalúsága. Idomítás mindenre leheztessék; de valódi miveltség ezen sokféle által épséggel lehetlentetik, mert az ifjú lélek igen nagy anyag mellett épen nem tájékozhatja magát. Szűkségünk van tehát bizonyos tervszerű választásra. Nem szeretnék más elvet szerepeltetni, mint: hogy tanulandó az, mi leginkább fölteleteli a szellemet; nem az, mit leginkább felvehet magába; nem, mi bizonyos körülmények közt annak bizonyos kellemes megismerést nyújt.

Az emberi szellem mindenek előtt a vallásos hit által fölteleteztetik. Az ember vallásos színezete szerint ilyen vagy olyan. A gymnasiumnak tehát szűksége van vallásoskutatásra, és ebben fekszik a fölkülönbség keresztény és pogány ifjúság oktatása közt; mert pogány vallásoktatás nincs. Ha azonban a lélek foglalkozásai a nyelv közege nélkül épen nem érthetők, magától keletkezik a nyelvtanítás szűksége. Az egyed lelke továbbá a mult által fölteleteztetik, nem egyedül a jelen által, melynek egész teljét nem sajátíthatja el magának. Mióta a magyar tudós társaság nyelvünk szerve-

fejlődésének fogalmát újja teremtetzte, senki sem tagadhatja, hogy a multnak befolyása szellemre a leghatásabb. De a mennyiben a szellem meghatározónak különböznie kell annak mindenkor alakulásától, hacsak önmagánál nem akar az megállapodni, a nyelvészeti elemet a történelem által kell meghatározni; más szavakkal: épen nem kell gondolnunk, hogy a divatos nyelvek tanulása egyedül már elegendő nyelveti képzettséget nyújt; mert ezek mind hasonlóké egymáshoz; más alkati nyelvekre van tehát szűkségünk és azért nem választjuk ki az inyitnre szolgáló, hanem világtörténeti nyelveket, azokat, melyek az emberi szellem nyelveti fejlődésére legdöntőbben és legtermékenyítőbben hatottak, a latin és a görögöt.

A képző anyagok választásánál második Critérium legyen, hogy azok a korhoz mért termékenyítést engedjenek; a képző eszközök mellett foku szellem által is hozzáférhetőnek kellene lenniök, a mellett szűkséges, hogy szabad mozgási tere legyen. A történeti anyagnál a növendék lelke inkább visszahozó (receptív); gyűjt a jövő évekre és nem dolgozhatik tovább vele. A nyelvtanulmányok ellenben egyik legfényesebb előnye az emberi lélekre az, hogy már a gyermekkorban visszahozó és termékenyítő egyaránt. —

De, fogják némelyek ellenvetésül felhozni az emberi szellem mégis csak megismerő szellem és épen mialatt megismer, szellem; azért a szellem megismerése különös ápolásra szorul, tehát a gymnasium tervébe nem veendő-e fel a bölcsészet is? — A felelet, nem; a bölcsészet a tudás tudalma nélkül nemis gondolható, anélkül, hogy magát az ismeretet a megismerés tárgyává tennők. Ezt pedig az ifjú léleknek, kit még a gondolkodásra és tudásra szoritani kell, nem adhatjuk tárgyl: a bölcsészet rendszeres értelmében épen nem képezheti a gymnasiumi képzés tárgyát, még annyiban sem, amennyiben a dolgok milységébe és a végső okokba bocsátkozik; mert ott, hol sok gyakorlatit kell tanulni, meg kell elégednünk bizonyos viszonyos megállapítással. Igaz ugyan, hogy a megismerést, mint olyant, mivelni kell; de ezt oly tárgyon kell tenni, melynél a mikéntiség és nem a miség a főkérdés. Ezen eset áll a számtannál. Mi p. o. a pythagorasi tanté: nem gyakorlati alkalmazása végett tanuljuk; minket csak annak módja

reket akarot
eretebb kifeje-
a kettő teszi az
fényt, a másik
szükséges az
eg nélkül meg-
ne nélkül vak
ine lelkileg,
tunk mi a tudo-
elme szülemé-
t tulinymó-
elmét; a költé-
történetében a
játsszik, mint a
egygyőződésünk.
öv. Lapok" is
ben is egyveter-
egyik fő ténye-
nd ebből?
hányanak ép úgy
létszettek?
midőn annak
minután hazai
miveltetésben
habára a tudom-
emmel lennünk
olyan-e, mint
nk, ezáltal ki-
kalmasint más
re, hogy mi a
relelti reméljük,
a jövő alkalom-
knek, a kik
megnyugtására
ijelenteni; hogy
zen tekintetben
ízetési határidő
e van kijelölve,
aj czimszalago-
rkesztő:
HÁLY.
Adva Tartva
98.50 94.—
114.— 114.50
102.25 102.75
94.25 94.75
93.25 93.75
— —
99.50 100.—
— —
83.75 84.25
81.— 81.50
98.— 99.—
108.30 108.50
123.90 124.15
49.15 49.25
5.92 5.92
9.91 9.92
183.— 184.—
122.— 122.50
an elkelt.
AN
Naptára
lent.
mezett képek-
nak tökéletes
könyvkereske-
N
Pesten.

A megye az új viszonyok közt.

I.

Már programunkban kimondottuk, miszerint az életfejlődés intézményeket hoz létre, erőforrásokat teremt, melyeket egy nap felhívulása megtagadhat ugyan, de a kedélyek mélyéből ivadékok erőködése alig téphet ki.

Midőn ezt írtuk, akkor is meggyerend-szerűnk iránti előszeretettünk gondoltunk.

Azonban, mikor 1848 egész régi kormányzati rendszerünket megváltoztatta, s épen az osztrák tartományokkal való kapcsolatos viszonyt fogva az önkormányzat jogát, a collegialis kormányformában biztosította nem látta a nemzet, és elfogadta az európai parlamentarista formát, már akkor midőn 1848-ban először kimondott e szó: miniszterium, azonnal feltámadt a kérdés: megállhat-e a mellett a megyék? A közönség — igemmel felelt, de csak is az óhajtatás, mert a megoldás mindenki előtt talány volt.

Szűbb intézmény a világon nem lehet, mint a megtisztult meggyerend-szer.

Csak egy által lehet ideálisan képzelni a joggyakorlatnak a legtagább s legbevégeztetebb alakját.

Ebben vannak a népgyűlések rendszerre, s a rendezett népgyűlés a törvényhozás és végrehajtás minden attribútumaival felruházva, ebben éri el az önkormányzat legmagasabb fokát.

Nem is szólnunk ezen intézményről mint védezőkőről, s a szabadság biztosítékáról. Azonban nekünk főleg a főkép hazánkra nézve, ha önkormányzatunkat valószínű és biztosítani akartuk, arra kelle törekednünk, hogy a felső kormány függetlenítését biztosítsuk.

Erre nem láttunk más módot, mint a parlamentarista kormányformát, s megalkottuk a miniszteriumot, mely az országgyűlésnek felelős.

E rendszer kapcsolatunkból folyó, de a kor követelése által is parancsolt szükségesség volt.

Mi ennek hódoltunk. S a ki ezentúl a megye régi tehetőségét követeli, az vagy nem érti mit tesz, vagy amit.

A régi megye utasítási joga által közvetlen részese volt a törvényhozásnak, a követ megbízottja volt, kitől, mikor tetszett, visszavehetette megbízását s másra ruházhatta.

Ezen joga a megyének már megszűnt. Maradt végrehajtási joga. De ha a parlamentarista kormányrendszerben a miniszter felelős végrehajtója a törvénynek, akkor két végrehajtó az államban nem lehet.

Szükségkép kelle tehát felmerülni a kérdésnek előbb, ki sajátképp a végrehajtó: a felelős miniszter-e, vagy a megye?

A feleletet maga a kérdés megadja. A végrehajtás törvényességének egyedüli ga-

rantiája a felelősség, következésképp a sajátképi végrehajtó az, a ki felelős.

Ez pedig nem a megye, hanem a miniszter.

A status intézményeinek összegét gépezetnek szertjük nevezni. Ezen gépezetnek összevágó kerekekből kell állani, különben a gép nem működhetik.

Nekünk 1848-ban volt szabad választásunk.

Mi, hogy önkormányzatunkat biztosítsuk, a bírói hatalmi kormány ellen kerestünk garantáltak a felelős országos miniszteriumban.

Ennek megfelelő gépezés volt a parlamentarista kormány népképviseleti alapon.

A népképviselet eszméje elvette a megyétől a választást, s átvitte a kerületekbe.

Mióta a megye nem választ követet, nem is adhat sem megbízást sem utasítást nem is hihatta vissza a képviselőt, kit nem választott.

Nem jutott eszébe senkinek revindicálni a megye választási s ebből folyó utasítási jogát.

Epen így van a végrehajtással is.

A parlamentarista kormányrendszer sajátja épen abban áll, hogy a király nevében felelős miniszterium legyen a végrehajtó. Másképp az egész végrehajtás felelőségének nincs értelme.

De a megyének az engedelmesség megtagadásának határáig vitt joga még más abszurdummal is fenyegetné az országot s rendszeréne az anarchiát.

Tegyük fel — mint erre példákat idézhetünk a múltból — hogy az országgyűlés törvényt hoz, mely a megyéknek nem tesz. A végrehajtás kötelessége felelőség mellett a miniszteriumé. A megyék megtagadják most az engedelmességet.

Ha már most a miniszter az engedetlen megyékre kir. biztost küld, a szélső bal tana szerint vád alá helyezendő, — ha nem küld, akkor az országgyűlés vonhatja kérdőre a törvény végrehajtásának mulasztásait.

Ime az abszurdum. Ez első, de van több is.

Hiába köt az országgyűlés nemzetközi egyességeket, hiába vállal kötelezettségeket a megyék beleegyezése nélkül, ha a végrehajtást a megye megtagadhatja, s az engedelmességet felmondhatja.

A megyerendszert, úgy mint 1847-ben fennállott, legmelegebb véllői is elismerték hasonlóhatatlan védőbástyának, de különben rendszerezett anarchiának is. Alkotmányos anarchiának Kölesy nevezte.

Ezt s ily jogok megférhetlenségét a felelős kormányzattal lehetetlen, hogy a baloldal is magában el ne ismerne, s mi méltán sajnáljuk nem a számszerűt, de az erkölcsi vereséget, mit szenvedett, midőn tarthatlan ügyet szenvedélylyel védezt.

Maradhat-e a megye? e kérdésre határozott igen-nel felelünk, csak szervezetenek kerekeit kell az új gépezetnek megfelelőleg átformálni. Miről más alkalommal.

illet, miként járhatunk azon tan megismeréséhez. Nem rossz okból kívánta Plato: *ὑπόθεσις ἀρετῆς ἐπιτοχή*.

E szerint gymnasiumaink körébe vontuk volna a vallásoktatást, történelmet, ókori nyelveket, számtant, mint tantárgyakat: a természettudományról alább.

Mielőtt tovább megyünk, felelünk kell még e kérdésre: vajon csak annak lelke képezendő e, ki a gymnasiumot képes élvezni? vagy: miként aránylik a néptanoda a gymnasiumhoz? — Annak a gymnasiummal ugyanazon képzési anyagai vannak, csak mennyiségileg különbözők emeztől. Van valóság, melyben a katechézison kimerítő behatásra törekszik. Van nyelvtana is. Itt a különbség rendkívül látszik; bizonyos tekintetben az is. De ha valamely gyermek olvasni és írni tanult, szilárd alappal bír a nyelvtani képzésre. Az olvasni tudó és nem tudó emberek közt a különbség az, hogy amazok a szót már nem tekintik ismeretlen hangnak, mintán azt elemeire tudják szedni; ez utóbbiaknak ellenben minden hang ismeretlen. Azon nép, melyről mondhatjuk, hogy minden tagja tud olvasni és írni, a legmiveltebb; azok törekvés nélkül elbeszélnek, kik a néptanodákat mindenfelől tömni akarják. Igaz, néptanodában világ-történelem nem tanítandó, még kevesebb szabad a fejedelmek pusztá nevéit és uralkodási éveit tanítani. Itt a bibliai történet tanítandó instar omnium; mert ott világi eseményekből is fordulnak elő adatok; az az emberi nem legfontosb tényeit tartalmazza és a mellett lehetséges a forrástanulmány is, minthogy a forrás minden tanuló kezében van. Ezen kezdetektől történeti érdek fejlődhetik, úgy hogy a hazai történetről is gondoskodhatunk. Mi végre a gymnasiumnak a számtan, az a néptanodának a számolást. Együttessen: a tudás fensőbb seregéről rossz érdemnyen, hogy tudni illik a tudás bizonyos ágai csak bizonyos rangúak által érhetőek el — szó sem lehet.

De térjünk a tárgyra. Mintán szó volt az értelmi képzésről, legközelebb az erkölcsi képzést kell tekintetbe vennünk. Az ember a világhoz erkölcsi viszonyban is áll és fölmerül a kérdés, vajon az embernek, ha tudnia kell, mily nemű, szabad e akarataival önmagára szorítókat? Bizonyosan nem, sőt még kevesebb. A szellemileg durva

csak önmagáról tud, az erkölcsiileg durva csak önmagát akarja. Az embernek pedig nem szabad *ἀποβιβάζειν* nak lennie. Jóllehet ezen tisztán önző akarat ellen már a családi szellem kitől, mégis ezen akarat önkénytelen vonza a gyermeket, az nem lép fel előtte idegen elem gyanúval, hanem az sokkal inkább saját eleme; az engedelmesség, noha nem vesztültezt, itt a szoktatás által gyamolított. Csak a tanodában lép fel ellene az általános, mindent átkaroló törvény alakjában idegen akarat.

Ennek valószínűsítése azonban szerveiben, itt tanítóiban fekszik. Az engedelmesség ugyan könnyítve van az engedelmesség közössége által. Így közpódi a tanoda, törvényeiben, a törvény szerveiben együtt engedelmessékedő egyenlők közt az ifjúság államává. Mintán e szerint a figyelem követelmét az oktatásán kívül megszereztük, elértek, meghatározhatjuk a nevelést, mint a figyelem és az oktatás egységét. Ezek nem ellentétek és azért helytelen azon nyelvszókás, mely azt mondja, a tanoda ne csak tanítson, hanem neveljen is. A gymnasium feladata tehát: tanítványait szellemi és erkölcsi képzés által nevelni, köztök és az emberiség, főleg az ókor szellemi és erkölcsi javai közt, de nem köztök és az életben elkülönítések közt közbenjárni. Más sz. vakkal: a gymnasium feladata embereket képezni, nem pedig jogászokat, filozófusokat, matematikusokat sat.

Igaz ugyan, hogy a való korlátolja az eszményt; de a legmiveltebb embertől követelmény marad: ezen közbenjárásban folyást: gyarapodni; az ember elkülönítve is az ételtől maradjon ember, a gymnasium csak a kezdet. A mód is, melyen a gymnasium ama képzést eszközli, oda irányul, oda határozódik; hogy tudás, nem tudományosság vagy bölcsészet által járul közbe; meghatározott termékenység és visszaidézés egyarányos ápolása által; e tudás az ismerettel súlyegyenbe hozandó; közbenjár továbbá erkölcsi, de nem illemes képzés által, midőn tanítványába a (veleszületett) természeti szeméremet és szerénységet (ingenunum pudorem et modestiam) oltja.

A rokon intézetek. Idővel panasza emelkedvén a gymnasiumot ellen, hogy azok semmi előmenetelt sem mutatnak fel, új intézeteket állítottak fel, ugynevezett növelőket (Seminarium, Alunnea). Lássuk, érték e ezekkel célt. Előre is

Nemzetiségi kérdés.

A „Magyar Ujság“ 183. számában Irányi Dánieltől egy cikk jelent meg a nemzetiségi kérdés tárgyában, melyben azon óhajtatást fejezi ki: vajha e fontos kérdés a külön nemzetiségek méltányos kívánalmainak megfelelőleg oldatnék meg; egyuttal felszólítja az e kérdésben kiküldött országgyűlési osztályt, munkálatának előleges közlésére, hogy az hírlapilag is eszmecsere és vitatás alá kerülhessen.

De soroljuk elő röviden, mit véleményez e tárgyban ezikkiró?

Ugy hisszük, hogy javaslatának több pontjai találkoznak fognak az osztály véleményével, mint például: hogy a külön nemzetiségek a megyei és városi közgyűléseken saját nyelvüket használhassák, nem különben a mit a nyilvános tanítványokról stb. mond.

S már is azt hittük, hogy elmondhatjuk e különben is higgadt modorban írt ezikkiról: ime még is találtunk egy kérdést, egy cikket, a szélső baloldali lapban, mely véleményünkkel megegyez.

Csalatkozunk.

Szerző ugyan is azt is a méltányos kívánalmak közé sorozza: miszerint az országgyűlésben a nemzetiségek saját nyelvükön is szólalhassanak fel.

Pedig a nemzetiségi kérdésnél a méltányosságot nem szabad egyoldalúan tekinteni; t. i.: nem az szolgál zsinormértékül, hogy mit kívánnak a külön nemzetiségek, mert azok szélső pártja olyakat is kíván, mit a nemzetiség szétbontulása nélkül megadni nem lehet; hanem azt is tekintetbe kell venni, hogy mit kíván az ország alapító magyar nemzetiség, számba kell venni, mire hajlandó a nemzet többsége ösztön, kényszer nélkül? szóval ha azt kívánjuk, hogy mind a nemzetiségi kérdés úgy oldassék meg, hogy a két részt a lehetőség kielégítse, nem csak a magyar nemzetiségtől kívánjuk méltányosságot mely e kérdésben áldozatot hoz, — hanem követeljük méltányosságot a külön nemzetiségektől is, melyek e kérdésnél csak nyerhetnek.

Szóval, tüzük ki jelszót: „kölesönös méltányosság!“ — Már pedig hogyan lehetne azt a kölesönös méltányossággal összegyeztetni, ha a nemzet egy kisebb része azt kívánna a nemzet többségtől, hogy az országgyűlésben, azon egyetlen helyen, hol a nemzetsouverain hatalmát gyakorolja, hogy e kisebbnek meg legyen engedve (szabadalom vagy kivétel gyanánt) az országosan magyar nyelvű tanácskozáskba oly saját nyelvű szavallatokat is vegyíteni, melyeket a nemzet többsége nem ért.

Hogyan lehet kívánni a kölesönös méltányosság elvénél fogva Magyarországtól, hogy e magas intézménybe saját beleegyezésével oly bábeli zavar hozatassék, mely Magyarországot kivételmentesen eredeti típusából? Azon perezb, melyben a törvény e chaost megengedné, meg volna téve az első lépés Magyarország politikai decompositiójára; le volna téve egy új állami mepület azon alapköve, mely az

önálló magyar államot államok szövetségévé alakítaná át.

De nézzük, mivel indokolja Irányi Dániel ur azt, hogy ha a nemzetiségi tiltások e kívánatainak hely adatnék, az nem volna ártalmas a nemzetre nézve.

Azt állítja ugyan is, hogy a nem magyarfajú nemzetiségek többsége e szabadságot úgy sem venné igénybe! — de hát ha igénybe venné?

Tegyük fel azonban, hogy igénybe nem veszi? — valóban különös és igen ólós szabadelvűség az, midőn valakinek oly jogot ajánlunk, vagy adunk, melyről tudjuk sőt reméljük is, hogy nem fogja használni, vagy használhatni; ez nem egyéb miszificatióval.

Sokkal tanácsosabb, hogy ha a nemzetiségi kérdés megoldásánál ósztintén kimondjuk, hogy mit adhatunk az ország és nemzeti egység felbomlása nélkül, mintsem, hogy a szabadelvűséget annyira fokozzuk; mely foknál kétségessé válik az őszinteség és meggyőződés.

Czikkiró azon állítása sem ingatja meg véleményünket, hogy, ha Horvátország ismét belép a magyar állami kapcsolatba, alkalmasint használatni fogja azon jogát, miszerint saját nyelvén is szólalhatson, — ez még kérdés? — és ha Magyarország annyira lovagias és vendégszerető is volna, hogy nem ellenzené, ha e társországok kivételképp saját nyelvükön szólának és Horvátország elég lovatlan volna ez ajánlatot igénybe venni; ebből a Magyarországhoz közvetlen tartozó népek semmi módon sem követelhetnének hasonló szabadságot.

De még maga Horvátország sem élhetne e szabadsággal zavar nélkül és tolmácsok nélkül; mi a tanácskozáskba nem csak hosszadalmasakká, hanem zavarosakká is tenné.

Nem kell azt hinni, hogy Magyarországot oly valami különös veszély fenyegeti, miszerint nyakrafőre megadjon mindent és beleegyezzen mind abba, mi némi bész pánszláv agyrem szüleménye.

Magyarország a kölesönös bizalom és békepalmaaggal az egyik kezében fog ugyan közeledni nem magyarfajú honfitársai elé; —

De a másik kezében meg fogja tartani az állami egység és önállóság fegyverét és ezt gyáván eldobni nem fogja soha!

P. I.

A törvényhozás működése.

A képviselőház tegnapi ülésében Radich Ákos képv. Finne közönsége részéről emlékiratot nyújt be a fumei vaspálya ügyében. Ugyan ez ügy iránt 12 pontu interpellatiót intéz a közl. miniszterhez, ki a tárgy bővebb megismerése után igéri a feleletet.

Jókai Mór a konstantinápolyi magyar gyarmat nevében kéri a miniszterelnököt, tenne lépéseket az osztrák követésnél, az irtózatos nökereskedés ellen, mely a 12 éves, erőszakkal elhurcolt magyar leányakkal ott üzetik. A belügyminiszter igéri, hogy az ügyben érvényesítendő erélyét.

Miletics Szvetózar három interpellatiót olvas fel. Mintán a „Germania“ gőzös féle ügy el van már rendezve, miniszterelnök kijelenti, hogy

hozás tehetne valamit, egyenesen el kellene az tiltani; a királyi családok gyermekeinek is gymnasiumi nevelésben kellene részesülnök.

Ama oktatás mindenek előtt, mi erkölcsi szoktatásait illeti, megfosztja a gyermeket a raja nézve nagyszerű tanodai szervezetnek, kicsinyben állam életnek döntő hatásától. Az otthoni és a képzőintézet nála, mint valamilyen magánnevelőintézetnél lévő növendéknek épen ellentétesen vezetül, hiányzik a soknak adhatott törvény fegyelmé, a jó közös szellem ápolása. És mégis erkölcsiileg semmi sem képzőbb, mint valamely osztályban, ha az különben jó szellemétől gazmolóttatni; ez tulajdonképpen a gymnasiumi élet kineve. A magánoktatás ellenben, ha nem is szándékosan, ápolja az önzést, a gyermek csak magáról tud és különösen megsemmisítetik a szoktatás nem irigyelni, ha más jelesebb által legyőzetik. De az oktatásban sem történik itt annyi, mint a nyilvánosan. Mert valóban dörög a legjelesebb nevelőtől is annyit kívánni, mint egy egész tanári testülettel, melyben a leggonoszabb esetet véve, néhány kitűnő tanár mindig találkozik. Egy emberben mikrokosmos (kis világ) teljes lehetetlen; sőt tívs több tanárnak egymásutáni következzése, és főleg az alkalmazatlan tanár, kinek személyessége nem tetszik általában a tanulóknak; *οὐ μὴ δαρὴς ἀνδρῶτος οὐ παίδεσται*.

Ellenvétéssel felhozatik, hogy valamely intézet tanára nem tekintheti át valamennyi tanuló, de szem elől tévesztetik a magánoktatás legbökkenőbb baja, hogy mindig csak egyen tanítgatunk. Ki lehet folyvást termékeny vagy visszaemlékező. A szegény gyermek kénytelen tanítójának tűzét folytonosan egyedül kiállani, és ha az, mint rendszeren történik, misem eredményez, a tanító még szigorúbban lép fel és a tanuló mindinkább eltompu. Ennek elhárítása okáért más ingyenes tanulóknak is részt kell vennök az oktatásban; mert a tárgyalás más gyermekekkel elmellőzhetlen; de jaj a tanítónak, ki tanítványa játszó társává alakodik.

Ha tehát semmiféle oktatás sem képzelhető fegyelm nélkül, és a helyes oktatás a helyes fegyelmel a tanító helyes személyiségét feltételezi, úgy legközelebb foglalkoznunk kell a tanító képzésével és sajátjaival, és ezzel kezdjük meg a tulajdonképi gymnasiumi pedagógiát.

Mileticsnek Ho-
sza közmegelelé
gressusra nézve
kedik.

A Bösöz
bizottság jelen
ban nem talált
mény megvalto
leményezi.

A Biv
Siki XLVIII.
tárgyalásokat
óhajtatja, hogy
tessek fel. A

módosítványi
sághoz utasita
ság miatti fog
terjesztése alk
miniszter, hog
egy polgári pe
adósság miat
miniszterium
— A gyűlés

követési elő
zottsági tárg
látja, hogy a
ber 12 ikén ta
gatió törvény

— A vall
alá vette az u
saját kebelé
Az 1. §. illet

lyébe a polgá
14 és 15 szak
nak be, mely
ismeretszabab
tára vonatkoz
vállásfelelkez

A 2. §. és
kinek szabad
gis, hogy az
legyen és a
lélek vagy k
győződést ki
tató életkor
18 ik életév
nézve, mig
tató életkor
hez tartozna
tatnak és ne
rendeletek ál
fogadtattak.

Az 5. ik.
vélemények
vegyes háza
atya által és
roztassék-e
jék intézked
leányok

a nélkül, bog
határozhatn
voltak a vál
lőfelek hatá
csupán mind
történetik-
gyermek je
vallás is j
eredménye
zata, miszer
ugyanazon
a gyermeke
gadtattott a
a különböző
állapodás l
határozó, de
tás csupán
és egy har
törvényes
határozta a
lentli az aty
lását köves
vallását ille
rint az any
az előbbie
gyermek fő

— Az
ülésezzét
szággal köt
tárgyalását
felmondási
elfogadtato
azon indity
rom év mul
lényeges y
11 §, mely
zésére vona
Plenernek
történjék b
nem a miko
Winterstei
déma ez leg
a másik l
szükséges
12 §, mely
állapítja m
törvényes
közös orsz

zövetségévé alá-
 ranyi Dániel ur
 zók e kívána-
 olna ártalmas a
 nem magyarfajú
 maat ugy sem
 be venne?
 be nem veszi?
 szabadelvűség
 ajánlunk, vagy
 ljk is, hogy
 hatni; ez nem
 a nemzetiségi
 k i m o n d j u k
 nemzeti egység
 a szabadelvűsé-
 l kétségessé vá-
 gátja meg véle-
 ismét belép a
 nasint használ-
 sáját nyelvén is
 2) — és ha
 vendégszerető
 társországok
 k és Horvátor-
 anlatot igénybe
 zvelten tartozó
 ténnek hasonló
 sem élhetne e
 más ok nélk-
 hosszadalma-
 tarozást oly
 iszerint n a k
 egyezzen mind
 szelleménye.
 om és békepál-
 gyan közeladni
 gja tartani az
 fegyverét
 nem fogja
 P. I.
 ödése.
 napi ülésében
 nésegről
 pálya ügyében
 bellatiót intéz a
 b megismerése
 magyar gyar-
 t, tenne lépé-
 zokat nőkeres-
 kkal elhuzozat-
 ellügyminiszter
 i erélyét.
 interpellációt
 zős feltételek
 kijelenti, hogy
 el kellene az
 nek is gymna-
 k.
 erkülesi szok-
 a rája nézve
 esnyben állam
 s a képző in-
 evelőinteztetél
 együl, hiány-
 me, a j közös
 és semmi sem
 ha az külön-
 tulajdonképen
 oktatás ellen-
 az önzést, a
 ősen megsem-
 ha más jele-
 tatásban sem
 az. Mert való-
 l is annyit ki-
 töl, melyben a
 kitünő tanár
 mikrokosmos
 s több tanár-
 öleg az alkál-
 nem tetszik
 üdörösök ös
 amely intézet
 i tanulóit, de
 s a legbökke-
 tanítgatunk.
 sszámlekező.
 tójának tízét
 az, mint ren-
 a tanító még
 inkább eltom-
 enes tanuló-
 ; mert a tár-
 len; de jaj a
 vá alázkodik.
 m képzhetős
 s a helyes fe-
 gét föltételezi,
 tanító képzé-
 ljk meg a tu-

Miletiesnek Horvátország ügye iránt emelt pána
 sa közmegelegedésre fog elintéztetni, a szerb con-
 gressusra nézve pedig majd a törvényhozás intéz-
 kedik.
 A Bösörzerményi ügyben kiküldött 10-es
 bizottság jelentést tett, hogy az illető okmányok
 ban nem talált okot arra, hogy az oct. 25-ki véle-
 meny megváltoztassék. Bösörzerményt kiadatni vé-
 lemenyezi.
 A birodalmi tanács november
 siki XLVIII. gyűlésén a telkek kikerekítése feletti
 tárgyalásokat folytatták. Becke miniszter azt
 óhajta, hogy a díjmentesség csak ideiglenesen vé-
 tessék fel. A részletes tárgyalás alkalmával több
 módosítványi indítvány adatott be, melyek a bizott-
 sághoz utasítottak. A kérvénybizottságnak az adós-
 ság miatti fogság megszüntetésére vonatkozó elő-
 terjesztése alkalmával kijelentette az igazságügyi
 miniszter, hogy jelenleg a miniszterium kebelében
 egy polgári perreudartáson dolgoznak, melybe az
 adósság miatti fogság nincs felvéve. E kérvény a
 miniszteriumhoz utasított tekintetbevétel végett.
 — A gyűlés végén az elnök a birodalmi tanács
 követési előterjesztéseiben folyamatban levő bi-
 zottsági tárgyalások tekintetéből óhajtatónak
 látja, hogy a legközelebbi gyűlés kedden, novem-
 ber 12-én tartassék, melynek napirendjét a dele-
 gatio törvény ügyében történő előterjesztés tenné.
 — A vallásügyi bizottság nov. 5-ikén tárgyalás
 alá vette az ugynevezett vallási törvényt, melyet a
 saját kebeléből választott küldöttség kidolgozott.
 Az 1. §-iletelőleg elhatározott, hogy ennek he-
 lyébe a polgárok általános jogait illető alaptörvény
 14 és 15 szakaszának idevonatkozó pontjai hozassa-
 nak be, melyek azon polgároknak vallás és lelki-
 ismeretszabadságára és közös házi vallásgyakorla-
 tására vonatkoznak, kik törvényesnek el nem ismert
 vallásfelekezethez tartoznak.
 A 2. § és 4. §: „A vallás választása minden-
 kinek szabad meggyőződésére van bízva. Kell mé-
 gis, hogy az illető az erre kívántató életkort elérte
 legyen és a választás alkalmával ne legyen oly
 lélek vagy kedélyállapotban, mely a szabad meg-
 győződést kizárja. — A vallás választására kíván-
 tató életkor mindkét nemű polgárára nézve az elért
 18 ik életévben állapítatik meg. — Gyermekekre
 nézve, míg ezek a vallás választására kíván-
 tató életkort el nem érték, a vallás, mely-
 hez tartoznak és a melyben ennélfogva oktat-
 tatnak és neveltetnek, a következő §-ban foglalt
 rendeletek által határozatik. — változatlanul el-
 fogadtatták.
 Az 5 ik § tárgyalása alkalmával különböző
 vélemények nyilvánultak a tekintetben, vajjon
 egyes házasságoknál a fiúgyermek vallása az
 atya által és a leánygyermekké az anya által hatá-
 rózassék-e meg, vagy pedig törvény által történ-
 jék intézkedés, hogy a fiúgyermek az atyának a
 leányok pedig az anyának vallásában neveltessek
 a nélkül, hogy a szülők ezen intézkedéstől eltérő
 határozhatnának; valamint a tekintetben is eltérők
 voltak a vélemények, vajjon, a mennyiben a szü-
 lök határozatának hely adatik, e határozás
 csupán mindkét félnek vallására való tekintettel
 történhetik-e, vagy általában oly formán, hogy a
 gyermek számára saját vallásuktól eltérő más
 vallás is jeleltethetik e ki? — A vitakozások
 eredménye az volt, hogy a cikknek azon határo-
 zata, miszerint azon esetben, ha mindkét szülőfél
 ugyanazon vallást vallja, ezeknek vallása irányadó
 a gyermekekre nézve — elfogadtatták. Ép így elfo-
 gadtatták az egyik azon határozata is, mely szerint
 a különböző vallású szülők közti törvényes meg-
 állapodás legyen a gyermekek vallására nézve
 határozó, de csak annyiban a mennyiben a választ-
 ás csupán a szülők vallásának egyikére eshettek
 és egy harmadik vallás nem választathatik. Ily
 törvényes megállapodás hiányának esetében azt
 határozta a bizottság, hogy a fiúgyermek foltétel-
 lenül az atyának a leányok pedig az anyának val-
 lását kövessék. A mi a törvénytelen gyermekek
 vallását illeti: az 5. §-nak azon határozata, misze-
 rint az anya határozza meg a gyermek vallását,
 az előbbivel összhangban oda módosított, hogy a
 gyermek foltétlenül anyja vallásában neveltessek.
 — Az egyezkedési bizottság is újra megkezdte
 ülésezését és két ülésben befejezte a Magyaror-
 szággal kötendő vám- és kereskedelmi szerződés
 tárgyalását. — Először a szerződés tartama és a
 felmondási határnap került szóba. E tekintetben
 elfogadtatták 11 szavazattal 10 ellenében Skeve
 azon indítványa, hogy a felmondási határnap há-
 rom év multára állapíttassék meg. — Az 1—10 §§
 lényeges változtatás nélkül elfogadtatták. — A
 11 §, mely a közvetlen adók behajtásának ellenör-
 zésére vonatkozik, megváltoztatott elfogadtattván
 Plenernek azon indítványa, hogy az ellenörzés ne
 történjék bizonyos meghatározott időközökben, ha
 nem a mikor ezelszerűnek látszik, és felvételvén
 Winterstein-nak azon indítványa, hogy e § zára-
 déka ez legyen: „Az e célra szükséges közegeket
 a másik birodalmi félnek pénzügyi minisztere
 szükséges meghatalmazással fogja ellátni“. — A
 12 §, mely a két birodalmi rész egyenlő pénzneveit
 alapítja meg így módosított: „Az osztrák érték
 törvényes megváltoztatásáig mindkét félre nézve
 közös országos érték marad; mindazáltal mielőbb

egyenemű javaslatok fognak tételni mindkét
 képviselő részéről az aranyérték behozatala iránt,
 minél a párisi pénzértekezlet alapelvei fognak le-
 hetőleg érvényesítettetni. — A 13 és 14 §§ változ-
 tatás nélkül elfogadtatták.
 A házalási jogra vonatkozó 15 §. ily alakba
 öntetett: „Az egyik birodalmi területen az ehhez
 tartozó egyéneknek törvényesen kiállított házalási
 engedélyek a másik birodalmi területen való ház-
 alási jog gyakorlására is felhatalmazzák az ille-
 tőket az ezen másik birodalmi területhez tartozók
 érdekében itt megállapított megszorítások között
 és a házalási engedély láttamozása után. A ház-
 alási engedélyek adományozására nézve mindkét
 birodalmi részben összhangzó alapelvek vétessenek
 alkalmazásba.“ — A 16. §-oda módosítottik, hogy
 azon meghatározások is felvétessenek, melyek
 azon külföldiek viszonyait szabályozzák, kik
 Ausztriában vagy Magyarországon szabadalmi
 okmányt nyernek. — A 17. és 18. §-változatlanul
 elfogadtatták A 19. §-ig fog szólan: „A szel-
 lemi és művészeti tulajdonjogok kölcsönös meg-
 őrzése mindkét fél törvényhozása útján fog elin-
 téztetni.“ — A 20. §. 1-ső pontja változatlanul
 elfogadtatták, a 2-ik pont kitérőtletett — A 21. §.
 változatlanul elfogadtatták. — Az utolsó §-ra nézve
 pedig határozattott, hogy a két beadott indítvány
 esleje mint a kisebbség véleménye kerül a ház-
 elé, másodikika pedig a legközelebbi gyűlésen fog
 formuláztatni.
 Az első Winterstein által beadott indítvány
 ez: „A szerződés tartamának első 5 éve alatt a bi-
 rodalom mindkét félnek jogában áll a jelen
 szerződés megváltoztatására alkudozást ajánlani,
 melyet a másik fél nem tagadhat meg. Ha ily úton
 nem történnek hat hónap alatt egyesség, akkor mind-
 két félnek jogában áll az egyévi felmondás; ez
 utóbbi esetben haladéktalanul meg kell a szer-
 ződés megújítására vonatkozó tárgyalásokat kez-
 deni.“ — A másik indítvány, melyet Skene tett, ez:
 „Ezen vám-és kereskedelmi szerződés a legmagasabb
 szentesítés napjától kezdve 10 évi tartamra életbe
 lép Szabadságában áll azonban mindkét szerződő
 félnek a szerződés tartamának első három éve után
 a szerződésnek revidálására ajánlani. Ha ez alká-
 lommal nem történnek egyesség, mindkét félnek
 joga van felmondani, mely esetben a szerződés a
 negyedik év végével felbomlik.“
 A kormány működése.
 Kereskedelmi miniszterium.
 Szigorító rendelet a postai külde-
 mények helyes irányítása tárgyában.
 Azon tapasztalat tétel, hogy a postahivata-
 lok a levelezések és hírlapok utirányok szerinti
 osztályozása körül büntetésre méltó könnyelműség-
 gel járnak el; s ennek következtében igen gya-
 kori az eset, miszerint tökéletes, pontos és kifogás-
 talan czimíratokkal ellátott s oly levelek, melyek-
 nek rendeltetési helyei a kezelésnél naponkint
 előfordulnak, s általán ismeretesek, tévesen s oly
 módon utaltatnak, mely kétségtelenné teszi azt, hogy
 az ilyen hibák kizárólag a kezelők vétkes gon-
 datlanságának rovandók fel.
 Mint hogy pedig a panaszok az ily téves és ren-
 detlen irányítás miatt napról napra szaporodnak,
 ezuttal a postahivatalok szigorú kötelességévé tétel-
 tük, hogy a levelek és újságlapok az utirányok szeri-
 nti rovatolására a lehető legnagyobb figyelmet
 fordítsák, s általán mindent elkövessenek, hogy
 ezentul hasonló rendeltenségek, melyek a közönség
 méltó boszankodását idézik elő, végkép eltávolítas-
 sanak, s hogy továbbá a postaintézetek feladatuk-
 nak és a közönség azon jogosult igényeinek, hogy
 leveleit, hírlapjait és más postai küldeményeit
 átalánvéve biztosan és a kellő időben kézhez ve-
 hessék, mindenkor s minden körülmény közt lelki-
 meretesen megfeleljenek.
 A jelen rendelet pontos teljesítése céljából a
 postaigazgatóságok a tudomásukra jutott minden
 egyes rendetlen irányítás alkalmából a hibás félnek
 kípukatolása végett rögtön és a legrövidebb uton
 szigorú nyomozást rendeljenek el, s a tettest erő-
 kény bírsággal fenytésék meg, mely bírságot elen-
 gedni semmi szín alatt nem szabad s melyre nézve
 az igazgatóságoknak a tisztí utasítás 12 §-ában
 engedélyezett elnézési joga eltöröltetik; ismételt
 esetekre pedig a fegyelmi büntetést alkalmazzák.
 Az átrovatoló és leadó postahivataloknak szí-
 goruan meghagyatik, hogy az észrevett hibás irá-
 nyításokat esetről esetre, a tettesnek kinyomozha-
 tására szolgáló adatokkal együtt, az illető posta-
 igazgatóság tudomására juttassék annnyival inkább
 mert az ily feljelentés elmulasztása, mivel hogy
 csak egyes hanyag postahivatalok gondatlansá-
 nak palástolására szolgál, ugyanazon bírsággal
 fog megrovást, mint a téves irányítás.
 Ezenfölt a postaigazgatók az igazgatóság
 székhelyén levő postahivatalokat szigoruan köte-
 lezzék arra, miszerint a levélesomagok átvizsgál-
 lása az illető hivatali és osztály-előjárók által
 pontosan végrehajtsassék; az illető hivatali s oszt-
 ály-előjárók minden egyes helytelen utjelölésért
 csakugy, mint a közvetlenül hibázó tisztviselőék,
 felelőssé fognán tételni, ha a teendő nyomozásból
 kiderülne, hogy az előírt ellenőrzést elmulaszt-
 ották.

Lapszemle.
 Magyar lapok. A P. Napló kö-
 zelebbi számának élén igen érdekes bécsi levelet
 hoz a cislajtháni pártok állásáról az alkotmány-
 lerdésben.
 Néhány nap eldöntendi a kérdést Bécsben is.
 Ha mi azt hihetnők, hogy hazánkiai köztől azok,
 kik folytonos kormányelleni tüntetéseken török fe-
 jőket, őszinte aggodalmakban sínlődnek, oda utal-
 nók figyelmüket a bécsi bir. tanács körében le-
 folyó dolgokra.
 Ott látnák meg, mikint itélik meg a delegatio
 intézményét s mit tartanak annak jövőjéről.
 Ők ugyanis az egész institutiót azon történel-
 münkől folyó komor tapasztalatok eredményeül
 tekintik, melynek nyomása alól nem bírta magát
 nemzetünk felszabadítani, s ennek tulajdonitják
 azon szerfelett tartózkodó óvatosságot, melylyel a
 magyar törvényhozás a közösen megállapítandó
 ügyek összegét a lehető legszűkebb keretbe vonva,
 az értekezés s közös állapotásra jutásnak módjáb-
 an is oly szigorú különválasztó utat jelelt ki
 Nekünk is volt módunk több igen barátság-
 hangolt bécsi szomszédinkkal a delegatióról szól-
 hatni, de egygyel sem, kiben e tartózkodásunk
 némi érzékeny hurt ne érintett volna.
 Azt pedig soha senki nem bírja fölök elvitetni,
 hogy a mi delegatióanalit intézményünk e szigorú
 elválasztásában, mely egytőlés vitának, tehát köl-
 csonös capacitatióknak sem nyit tét, a magyar ide-
 genkedés ne nyilatkoznék, s ha bár ezt a mult
 időben események által magyarázni bírnák, de
 még sem tudják kedvetlen nyomását eltávolítani.
 Azért ők ez intézményt, melyet fennálló sze-
 rensetlen viszonyok sugallatának tartanak, nem
 hiszik perennansnak, hanem rövid átmenetűnek,
 melyet okvetlenül az életsükség átalakít, s vagy
 szorosabb vagy tágabb viszonyná változtat kény-
 szeríték.
 Mi is így vagyunk meggyőződve s így óhajtjuk,
 t. i. az unificatio törekvése mindig távolító hatású,
 boocsásanuk mindig szabadabb mozgásra, s annál
 inkább fogunk bensőleg közeledni azokhoz, kikkel
 szövetkezni szükségessék.
 Hiszünk is, hogy a Lajthán tul lassankint
 befogják napról napra inkább látni, miszerint mi
 igyekszünk ugyan országunknak az államot illető
 jogokat s tehetőséget biztosítani, de nemcsak
 ugyanazt meghagytuk nekik s illetetlen, hanem
 oly rendszert tettünk közjogunk alapjává, mely
 mellett az ő alkotmányuk fennállása a miénkhez
 van kötve.
 Sőt maga az életfejlődés ki fogja mutatni,
 miszerint a birodalom két felében ellenkező poli-
 tikai irányu kormányzat sem alakulhat akkint,
 hogy az tartosságot ígérhessen, s egy feudális irá-
 nyú miniszterium a mai magyar miniszterium mal
 megérhetlen.
 A tetleges dualismus után az önállóság to-
 vábbi kifejlésének következése az, hogy a szel-
 lembebi unitás, a kormányzati homogeneitás
 fog kényszerűséggé válni, s ebben fog a birodalom
 erejének megszilárdulása nyilatkoznai, azon állapot,
 mit minden jó hazafi ószintén kell, hogy óhajtsón.
 BELFÖLD.
 Zala megye novemberi közgyűlését
 már megtartá. Az ezen gyűléstről mind ekkorig ér-
 kezett tudósításokból az tünik ki, hogy a zalai
 értelmiség alaposan fogta fel állását municipális
 jogkörének s a helyett, hogy ldomtalán és nem ok-
 sósít gravámenekkel l pett volna fel a parlamen-
 tális kormányzat irányában; othon maradt s házi
 ügyeit vette tanácskozáss alá. A megvethatóságok,
 ha az országos rendezkedés művét politikai félté-
 kenykedéseknek nem akarják áldozatul vetni, igen
 sok teendőt találnak tulajdon megyeik körében.
 E gyűlésen egyházi dolgok is kerültek szó-
 nyegre. Szóba hozott ugyan is, hogy a muraközi
 papság ezentül ne a zágrábi, hanem a magyar
 püspökséghez tartozzék, továbbá, hogy a zalavári
 apatság a gottwiezítől választassék el.
 Látunk indokot abban, hogy talán maga a
 muraközi papság is óhajtaná ez elválasztás a zá-
 rábi püspökségűl.
 Pánszláv irányzatok a horváth papság jó ré-
 szét a magyar nemzet előtt népszerűtlenné tették;
 tehát politikai és társadalmi befolyását kockáz-
 tatták. A nemzeti bün gyanuja s a bekövetkezeti
 válságos következmények alóli kimenekülésre az
 ártatlan s mindenkor hazafias muraközi papság
 legnagyobb részére nézve talán ezelszerű expedi-
 ens lenne szóba hozott esatoltatás.
 Újévtől kezdve Zala-ban szabad búsvágás
 hozatik be, és Zala-Egerszegben kis gymna-
 sium fog felállítani. Mig itt, a jölt, a kedvező ter-
 més, anyagi előnyök mellett a szellemi érdekek
 emeltetését is elősegíti, addig az idei áldásos év
 szeszélyes éhezeti.
 Ugozsát. Talán Ceres boszut akart
 állani e kis megyén, mivel egyszer nem akart bo-
 ronázni — neglehet, de ezzel mind nem sokat
 törődik az, aki nélkülöz. E vidéken az aratás nem
 hozott örömet, a munka reményei tarlók föltt
 tnttek el mint délibáb, elhatározta tehát a megyei
 bizottság, hogy a kormányt folyamodásilag megkeri,
 hogy az adónak felét engedje el, a másik félnek
 befizetését pedig a jövő aratásig engedje elha-
 lasztatni.
 Kéri egyszersmind a kormányt, hogy a debre-
 czeni-szigeti és a szerencs-szigeti vasut egyszere-
 építtessék. Illavács János, Schmerling-féle főispáni

helyettes föltt Ugoosa is pálezát törött, mint Sár-
 os Elhatározta, hogy a nevezett egyén, az 1861-
 diki jegyzőkönyvnek és levélárnak feloldulását
 bírnárbé fogassék. Szepes megye abbeli föl-
 íratát, hogy a municipiumok a felelős kormány-
 rendszerral kiegyeztessenek pártolja, ugyszintén a
 Zemplén megyét a nemzetiségi kérdésben. Szintén
 felírak.
 Győr városában is élénk mozgal-
 mat hozott az alkotmányos élet, de úgy látszik,
 mind e sürgés forgás csak meddő, s az alakulás
 és összehozás neutralis szerepén még nem lépett
 túl. A társadalmi bomladosok ott is beléptek
 már anélkül, hogy megfelelő szervezkedés a ha-
 nyatló közegek hiányait pótolhatná. Nines óntada-
 tos pártélet, nines egységes társadalmi élettevé-
 kenység. Mindenbe bele kapnak a népszerű erők,
 de tovább a kezdeményel nem mennek... A vá-
 rasi municipium felterjesztést intéz a közlekedési
 miniszteriumhoz a győr-pápa molnári, grázi va-
 sut iránt. Az új eszénő, melyet nagy zajjal hoztak
 életre, már csak vánszorog, elvéntül, mielőtt fiatal
 lett volna. Hiányzott már keletkezésben az élet.
 Ismét egy új gázvilágítási consistorium alakult.
 Ez talán mégis meggyújtja majd a lángot, melyet
 egy másik társulat szent jános bogárrá sem birt
 tenni.
 KÜLFÖLD.
 Az olasz kormány elhatározta csajait pápai
 területről visszavonni, és ez elhatározását tényleg
 is teljesítette. A „Moniteur“ jelenti, hogy a kor-
 mány az olasz udvarnak e tettel legelőnkébb meg-
 elegedéssel vette és a francia képviselő meg lett
 bizva, hogy a florenzi udvart biztosítsa arról, mi-
 szerint a francia kormány igen méltányolja a
 béklükényen indulatot és azon nézetek szilárdaságát,
 melyek az olasz kormányt e lépésre bírták. A ha-
 zafiúi törekvés, melylyel az olasz kormány a ren-
 det, biztonságot és a szerződéseket tisztelhetlen-
 tását mindenütt előmozdítani igyekszik, legna-
 gyobb bizalmat önt a francia kormányba,
 hogy a két kormány közti jó viszony továbbra is
 el fog tartani, sőt szilárdabbá fog válni. — A csá-
 szár elhatározta, hogy a francia megszálló csapa-
 tokat Rómából és az egyházi államnak egyéb vá-
 rosából el fogja távolítani, mihelyt a rend bizto-
 sítva leend.
 Páris és Florenz között egyre tartanak az al-
 kudozások a conferencia egybeválasztás illetőleg.
 Azon elterjedt nézet tehát, mely ez egész ügyet oda
 látja eldöntöttnek, hogy az értekezletnek vége,
 még eddig nagyon elhamarkodottnak látzik. Nem
 akarjuk ugyan az ellenkezőt sem állítani, mert az
 értekezlet létrejötté annyi nehézséggel jár, hogy
 ezek leküzdése még nem egy lényeges fordulatot
 tesz fel a politikai jelen ügyállásában; de, hogy
 az értekezlet lehetetlen, azt még most korán volna
 mondani. Napoleon helyzete is oly kényes e dolog-
 ban, hogy magának sem igen lehet kedve az érte-
 kezet létrejöttét a politikai ügyek és hangulat
 jelen állapotában siettetni. Más államoknak, me-
 lyek az értekezletben való részvételt feltételekhez
 köttették, szintén ninesen érdekükben azt siettetni,
 mert azt Franciaország sürgetése nélkül csak sa-
 ját feltételeiktől való tágitás által tehetnék; pedig
 ezt aligha teszi akár Porosz akár Oroszország azért,
 hogy Napoleon eviczkeléséből kiszabadítsák. Az
 államok között egyedül Ausztria és Spanyolország
 az, mely az értekezlet mellett utógondolat vagy
 különös feltételek nélkül szolt; de Beust részéről
 ezt csak Franciaország iránti ildomosságnak te-
 kinthetjük, ha tekintetbe vesszük, hogy Ausztriát
 a kérdés csak igen távolról illeti, és Ausztriára va-
 lami kötelező fordulatra a birodalmi kancellár
 nem is számíthatott már akkor, midőn e nyilatko-
 zatot tette, mert a kérdés eldöntése már akkor más
 államok által támáztott akadályok által jó távol
 határra volt állítva.
 Poroszország az értekezlet ügyében határozat-
 at akkor napolta, midőn ő szentsége belegegye-
 zését adja, Olaszország nyilatkozik és Francia-
 ország az értekezlet programját megállapítja.
 Franciaország pedig még eddigelé a meghí-
 vásokat sem küldötte szét.
 Mi magát Olaszország belsejét és Rómát illeti,
 e részben az érkező hírek nem nagyon megnyug-
 tatók. A mióta bebizonyult tény, hogy a mentanai
 csatát a pápai sereg csak a francia csapatok se-
 gélyével nyerte meg és a felkelők erősítik, hogy
 Garibaldi serege a francia segéd csapatok közbe-
 jötté előtt győztes volt, azóta a közvélemény ismét
 kedvezően karolja fel Garibaldiit és szítja az elke-
 seredést Franciaország ellen. A római lakosok
 alig elfojtható ellenszenvvel látják városukban a
 franciaikat, mely ellenszenv veszélyes jellemet
 kezd ölteni, sőt Polhés francia tábornok ellen (ki
 a segédesapatokat a mentanai ütközet alkalmával
 vezérelte) már egy merényletben is kitört volna.
 Ily körülmények között csakugyan minél előbb
 várhatni a megszálló csapatok visszavonulását,
 mintán a római szent szék is szivesebben láthatja
 ily körülmények között a franciaikat Róma köze-
 lében mint Rómában.
 — Párisban sem nyugodt a hangulat. Újabb
 hírek szerint a lapokhoz lázító kiáltványok érke-
 tek be, melyek fegyverre szólítanak. — Sőt egész
 komolysággal beszélk, hogy a császárné a csá-
 szárt rá akarná bszélni, miszerint mondana le az
 ő javára a trónról. A császár — mondják továbbá —
 el volna határozva az iparosoknak oktroy-kérdés-
 ben saját legfőbb tanácsosa ellenére is engedmé-
 nyeket tenni. A császár elfogadta volna Lava-
 lette lemondását Rouher óhaját fejezte volna ki,
 hogy a pénzügyi tárczát letehesse. Utódaikul Pi-
 card és Magne volnának kijelelve.
 — A berlini „Staatsanzeiger“ közzé teszi a július
 8-iki vámszerződést és a porosz haditörvényeknek
 alkalmazását az éjszaki német szövetségben.
 VEGYES.
 Kinevezések. Vallás- és közokta-
 tási miniszterem előterjesztése folytán, a nagyvá-
 radi latin szertartású székeskáptalannal Junák
 István enéklő-kanonokságra, Kormóczy Imre
 orkanonokságra, Hoványi Ferenc székesegyei

